

ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ΄
ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΩΝ ΝΟΜΙΚΩΝ ΑΠΟΔΕΙΞΕΩΝ΄
ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ΄
Η ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΩΣ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΟ ΜΕΣΟ΄
Η ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑ ΤΗΣ ΜΑΡΤΥΡΙΚΗΣ ΑΠΟΔΕΙΞΗΣ ΚΑΙ Η ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΜΕ ΤΟ
ΕΓΓΡΑΦΟ

Πρώτιστο μέλημα κάθε δικαστηρίου, όταν ευρίσκεται έμπροσθεν αποδεικτικού υλικού προκειμένου να εκδώσει οριστική απόφαση, είναι να προσδώσει σε καθένα από αυτά την δέουσα αποδεικτική βαρύτητα¹, προκειμένου να δυνηθεί να οδηγηθεί σε ασφαλή κρίση περί του αποδεικτέου ζητήματος (ήτοι του αντικειμένου της αποδείξεως), δηλαδή περί της αληθείας ή μη πραγματικών γεγονότων, (παρόντων ή παρελθόντων) ή καταστάσεων του εξωτερικού κόσμου, τα οποία αποτελούν κατά νόμο το πραγματικό του εκάστοτε εφαρμοστέου κανόνα δικαίου².

Ο δικαστής, πριν από την έκδοση της απόφασής του, προβαίνει σε εκτίμηση της αποδεικτικής δύναμης των αποδεικτικών μέσων που οι διάδικοι θέτουν υπό την κρίση του, [με τις επιφυλάξεις που καθιέρωνε το προϊσχύσαν δικονομικό δίκαιο, ως προς την δικαστική ομολογία (ΚΠολΔικ 352 § 1), τον επακτό και εκτιμητικό όρκο (ΚΠολΔικ 430 § 1 και 431 § 2), καθώς και τα έγγραφα (438-441, 445-449)³, όπου ίσχυε το σύστημα των αποκαλούμενων «νομικών αποδείξεων», κατά το οποίο ο δικαστής δεν έχει στάδιο ελεύθερης εκτίμησης, παρά (έχει) υπηρεσιακό καθήκον να προσδώσει σε καθένα αποδεικτικό μέσο την αποδεικτική δύναμη που καθορίζει ο νόμος⁴.

¹ Βλ. **Ράμμο**, Ελληνική πολιτική δικονομία, § 166 (B) σελ. 483.

² **Ράμμος**, ανωτ., § 171 σελ. 491.

³ **Μπέης**, Μαθήματα πολιτικής δικονομίας, Θεμελιακές έννοιες, έκδ. 1984, § 536 σελ. 254.

⁴ **Ράμμος**, ανωτ., § 168 (B) σελ. 485 επ.

Αντιθέτως, στους μάρτυρες, τα δικαστικά τεκμήρια, την πραγματογνωμοσύνη και την εξώδικη ομολογία, ίσχυε το αποκαλούμενο «σύστημα της ελεύθερης εκτίμησης των αποδείξεων», κατά το οποίο ο δικαστής εκτιμούσε ελευθέρως τα αποδεικτικά μέσα και προσέδιδε σε αυτά την αποδεικτική δύναμη που έκρινε κατά συνείδηση ότι έχουν, χωρίς να δεσμεύεται από καμιά διάταξη νόμου⁵.

Στο στάδιο αυτό, ο δικαστής αποφαινεται κατά συνείδηση περί της αληθείας των ισχυρισμών. Η συνείδηση του δικαστή, (δηλαδή το αίσθημα που συνοδεύει την ηθική κρίση επί γεγονότος), είναι στο εν λόγω στάδιο η μόνη διέξοδος για την ανεύρεση της ουσιαστικής αλήθειας και εντεύθεν την απονομή ουσιαστικής δικαιοσύνης, ειδικώς στις περιπτώσεις εκείνες, κατά τις οποίες το συμπέρασμα των αποδείξεων είναι αμφιλεγόμενο⁶.

Εξάλλου, η ευθυκρισία και το τάλαντο του δικαστή, ως δικαιοκρίτη, καταφαίνεται ιδίως αφενός στην υπαγωγή των ισχυρισμών των διαδίκων στον προσήκοντα κανόνα δικαίου, [δηλαδή κατά τον αποκαλούμενο «νομικό χαρακτηρισμό» (qualification⁷) των πραγματικών γεγονότων που τίθενται υπό την κρίση του⁸] κι αφετέρου και κυρίως στην ορθή εκτίμηση των αποδεικτικών μέσων του φακέλλου της δικογραφίας, ιδίως όταν έχει να κρίνει αποδεικτικά μέσα, τα οποία δεν παράγουν δεσμευτική απόδειξη και το καθένα από αυτά αντικρούει ευθέως ή εμμέσως τα άλλα.

Περαιτέρω, ένα από τα επώνυμα αποδεικτικά μέσα είναι και η φωτογραφία, η οποία θεωρείται ιδιωτικό έγγραφο (ΚΠολΔικ 444 αριθ. 3). Με την φωτογραφία, ως μηχανική απεικόνιση της πραγματικότητας κατά την στιγμή της φωτογράφισης, διατηρούνται σταθερές εσαεί εικόνες προσώπων ή πραγμάτων⁹. Εφόσον δε, περαιτέρω, η μηχανική αυτή απεικόνιση, (η φωτογραφία), ελήφθη συγχρόνως με το απόδεικτέο γεγονός, τότε έχει την αποδεικτική αξία αποδεικτικού ιδιωτικού εγγράφου.

⁵ **Ράμμος**, ανωτ., § 168 (Α) σελ. 485-486.

⁶ **Παυσ. .Λαμνίδης**_(τότε Πρόεδρος Εφετών), Παρέμβαση στο 17^ο πανελλήνιο συνέδριο της Ένωσης Ελλήνων Δικονομολόγων, (Χανιά, 3-6 Οκτωβρίου 1991), στα Πρακτικά του συνεδρίου με τίτλο «Τα έγγραφα στην πολιτική δίκη», (έκδ. Αντ. Σάκκουλα, 1994), σελ. 192-194).

⁷ Βλ. **Κρίσπη**, Ιδιωτικόν διεθνές δίκαιον, Γενικόν μέρος, έκδ. 1970, § 29 σελ. 200 επ.

⁸ **Μπέης**, Εισαγωγή στη δικονομική σκέψη³, § 15 (2.1) σελ. 227-228.

⁹ **Κεραμεύς**, Το ελληνικόν δίκαιον της αποδείξεως, υπό την επίδρασιν της συγχρόνου τεχνολογίας, Δ. 3, σελ. 40. ΑΠ 494/1967 ΝοΒ 16,78.

Η προϋπόθεση αυτή δεν ισχύει, όταν το αποδεικτέο έχει μόνιμη διάρκεια¹⁰, γεγονός το οποίο προφανώς σημαίνει πως στην τελευταία αυτήν περίπτωση, η φωτογραφία έχει πάντοτε αποδεικτική ισχύ. Η φωτογραφία, εξάλλου, παρέχει πλήρη απόδειξη για το πραγματικό γεγονός που περιέχει (ΚΠολΔικ 448 § 2). Η απόδειξη αυτή, ως πλήρης¹¹, είναι ισχυρότερη και από αυτήν των ιδιωτικών εγγράφων μαρτυρίας (ΚΠολΔικ 445), διότι αυτά εκτιμώνται ελευθέρως από το δικαστήριο¹²⁻¹³.

Από το άλλο μέρος, το αποδεικτικό μέσο των μαρτύρων είναι μεν αρχαίο όσο και η δίκη, αλλά (για τους γνωστούς σε όλους λόγους) είναι άκρως επικίνδυνο, γι' αυτό και και ορισμένες νομοθεσίες, ιδίως των λατινικών χωρών (Γαλλία, Βέλγιο, Ιταλία, Πορτογαλία), προσπαθούν να περιορίσουν κατά το δυνατόν την χρήση του εμmartύρου αποδεικτικού μέσου και να το αντικαταστήσουν με έγγραφο¹⁴. Ειδικότερα, ο κίνδυνος της ψευδομαρτυρίας, τόσο της συνειδητής όσο και της ανεπίγνωτης, είναι πράγματι μέγιστος. Ποτέ δεν έλειψαν από τα δικαστήρια είτε οι ωνητοί¹⁵ ψευδομάρτυρες, που με μικρή ή μεγάλη, (αδιάφορο), αμοιβή είναι πρόθυμοι να

¹⁰ **Φραγκίστας/Φαλτσή**, Δίκαιο αποδείξεως, έκδ. 1985, § § 270 –271 σελ. 293-295. **Σπανουδάκης**, Τα έγγραφα, ως δικαστικά τεκμήρια, Εισήγηση στο 17^ο πανελλήνιο συνέδριο της Ένωσης Ελλήνων Δικονομολόγων, (Χανιά, 3-6 Οκτωβρίου 1991), στα Πρακτικά του συνεδρίου με τίτλο «Τα έγγραφα στην πολιτική δίκη», (έκδ. Αντ. Σάκκουλα, 1994), σελ. 128 επ.

¹¹ Ως «πλήρης απόδειξη» νοείται αυτή που δημιουργεί στο δικαστήριο **απόλυτη** δικανική πεποίθηση, **χωρίς ίχνος αμφιβολίας** (**Ράμμος**, ανωτ., § 165 Α α' σελ. 474. **Φραγκίστας/Φαλτσή**, ανωτ. § 45 σελ. 72. **Μπέης**, ΕρμΚΠολΔ, Κεφ. ΙΒ' § III 2 υπό α' σελ. 1381. **Αστ. Γεωργιάδης**, Εισαγωγή και θεμελιώδεις έννοιες αστικού δικονομικού δικαίου, έκδ. 1997, § 5 Ι 1 σελ. 82-83).

¹² **Φραγκίστας/Φαλτσή**, ανωτ., § 271 σελ. 295. **Μπέης**, Απόδειξη, σελ. 181.

¹³ Τα ιδιωτικά έγγραφα μαρτυρίας, (δηλαδή αυτά που δεν περιέχουν δικαιοπρακτικές δηλώσεις), εάν αφορούν γεγονός επιζήμιο για τον εκδότη τους, αποτελούν εξώδικη ομολογία του, η οποία εκτιμάται ελευθέρως από το δικαστήριο (ΚΠολΔικ 352 § 2. ΑΠ 613/1994 ΕΛΔ 36,854)´ εάν δε αφορούν επωφελές γι' αυτόν γεγονός, εκτιμώνται ως δικαστικά τεκμήρια (ΚΠολΔικ 336 § 3) (**Φραγκίστας/Φαλτσή**, ανωτ., § 267 σελ. 290-291).

¹⁴ **Φραγκίστας/Φαλτσή**, ανωτ., § 179 σελ. 189. **Μπέης**, στα Μαθήματα πολιτικής δικονομίας, Θεμελιώδεις έννοιες, έκδ. 1984, § 5.3.5.4., σελ. 247, στην Εισαγωγή στη δικονομική σκέψη³, § 16 (5.4.1.), σελ. 259 και στην ΕρμΚΠολΔικ, § V II 2 σελ. 1693 [: οι μάρτυρες είναι το συνηθέστερο, αλλά και το λιγότερο σίγουρο (!), δηλαδή το επισφαλέστερο αποδεικτικό μέσο].

¹⁵ Δηλαδή οι πουλημένοι.

διαβεβαιώσουν ενόρκως στο δικαστήριο ο,τιδήποτε είτε οι άνθρωποι που από μίσος ή φιλία προς ένα εκ των διαδίκων καταθέτουν ενσυνειδήτως ψευδή πράγματα.

Εξάλλου, ο κλάδος της ψυχολογίας της μαρτυρίας απέδειξε πως και η καλής πίστης μάρτυρες διαστρέφουν συχνά τα γεγονότα. Η μνήμη των ανθρώπων γρήγορα εξασθενίζει και τα κενά της συμπληρώνει η φαντασία με τρόπο που διαφέρει κατά πολύ από την πραγματικότητα. Στην παραφθορά αυτή συντελούν πολύ και οι σχετικές διηγήσεις τρίτων, αλλά και του ίδιου του μάρτυρα, ο οποίος – καθώς αφηγείται το γεγονός σε άλλους, θέλει να το παρουσιάσει πληρέστερο και ζωηρότερο, με αποτέλεσμα με τις συνεχείς επαναλήψεις να καταλήγει και ο ίδιος να πιστεύει πράγματα, που είναι αποκλειστικώς αποκυήματα της φαντασίας του¹⁶. Ενόψει, τέλος, αφενός των κινδύνων αυτών που παρουσιάζει το αποδεικτικό μέσο των μαρτύρων κι αφετέρου των πλεονεκτημάτων των εγγράφων, ο έλληνας νομοθέτης προσπαθεί να το περιορίσει, αποδίδοντας μεγαλύτερη αποδεικτική βαρύτητα στα έγγραφα¹⁷.

Από τις ανωτέρω αναπτύξεις, συνάγεται πιστεύομε εκδήλως, ότι επί συγκρούσεως ιδιωτικών εγγράφων αφενός (και ειδικότερα φωτογραφίας που απεικονίζει γεγονός μόνιμης διάρκειας) και μαρτυρικών καταθέσεων, αφετέρου, το δικαστήριο πρέπει να δίδει πίστη (και εντεύθεν να οικοδομεί τους αποδεικτικούς συλλογισμούς του) στο περιεχόμενο των εγγράφων και από τις μαρτυρικές καταθέσεις, μόνον σε εκείνες οι οποίες στοιχούν προς τα έγγραφα.

¹⁶ **Φραγκίστας/Φαλτσή**,_ανωτ., § 179 σελ. 189. **Φραγκίστας**, Περιορισμός της μαρτυρικής αποδείξεως λόγω ποσού, έκδ. 1931-1932, σελ. 246 επ. **Γάφος**, Ποινική δικονομία κατά τον νέον κώδικα, έκδ. 1966, § 41 σελ. 115 επ., ο οποίος, ερευνώντας το περιεχόμενο της μαρτυρικής καταθέσεως, αναφέρει ότι το αληθές αυτής απειλείται αφενός από την κακή πρόθεση του καταθέτοντος (ψευδορκία) και αφετέρου από την πλάνη, η οποία μπορεί να οφείλεται σε πλείστους παράγοντες, εσωτερικούς και εξωτερικούς, (και συγκεκριμένως την ηλικία του, την έλλειψη πνευματικής αναπτύξεως, το επάγγελμά του, την ψυχοπαθολογική κατάστασή του, το βαθμό της προσοχής που κατέβαλε για την παρακολούθηση του συμβάντος, τη μνημονική ικανότητά του κλπ).

¹⁷ **Φραγκίστας/Φαλτσή**,_ανωτ., § 180 σελ. 190, όπου και άλλες παραπομπές στην υποσημείωση αριθ. 9.